

Szalon Irodalom • Művészet • Jelenlét

a Laffert Kúria folyóirata - I. évfolyam 1. szám 2020. április

TISZTELT OLVASÓK!

Online folyóiratunk, a „*Szalon* (Irodalom – Művészet – Jelenlét)” elsődleges célja, hogy továbbra is kapcsolatban maradjunk vendégeinkkel, rendszeres látogatóinkkal. Törekvésünk, hogy a helyi és térségi írók, művészek és műveik ezekben a nehéz időkben is jelen legyenek kulturális környezetünkben.

A *Szalon* az irodalmi művek, képzőművészeti alkotások, ismeretterjesztő, történelmi, helytörténeti publikációk és a regionális kulturális élettel kapcsolatos riportok, interjúk mellett kitekint majd a tágabb világ művelődési területeire is, a Laffert Kúria értékelvű hagyományainak megtartásával. Kérem, fogadják szeretettel új folyóiratunkat! A Szerkesztőség nevében jó olvasást kívánok!

Gáll Sándor intézményvezető

Impresszum

Kiadja:

Dunaharaszti József Attila
Művelődési Ház

Felelős kiadó:

Gáll Sándor intézményvezető

Szerkesztőség:

Arnóti András,
Baláti-Bredák Alexandra,
Gáll Sándor
Hajdu Zsolt
Mikó F. László

Elérhetőség:

Laffert Kúria
2330 Dunaharaszti, Fő út 172.
szalon@laffertkuria.hu

Tartalom

HÁLÓ GYULA

Megváltó létezés 3

RÓNA J. LÁSZLÓ

Liszt..... 15

MIKÓ F. LÁSZLÓ

Holbein Napja 25

ARNÓTI ANDRÁS

A Dunánál..... 29

BALÁTI-BREDÁK ALEXANDRA

**Interjú Kosch Péter
grafikusművésszel** 31

GÁLL SÁNDOR

Selmebányai séta..... 35

*

Borító:

Mikó F. László
Fáradt angyal
című festménye

A kiadványban

**Lehel Endre
Hans Holbein
Mikó F. László
Arnóti András
Pieronymus Kosch**
alkotásai láthatók

MEGVÁLTÓ LÉTEZÉS

(1. állomás)

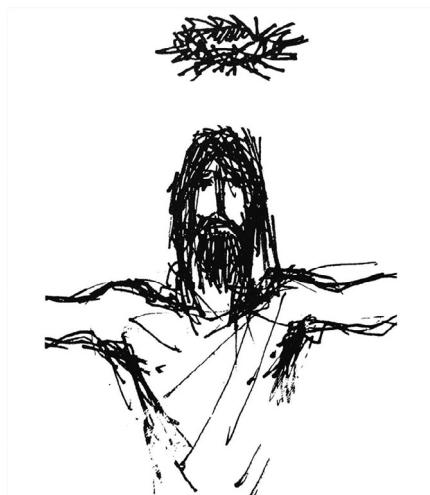
a madarak megálltak
az égen mozdulatlanul
a fák levelei füleltek
a szaladgáló felhők
ámulva nézték ahogy
halált mondott rám mind
de én már régóta tudtam
hogy ami él az meghal
ami enyém azt elvesztem
ami hozzám tartozik majd máshoz
akik között vagyok átrendeződnek
akik uralkodnak azoknak végük lesz
a gazdagok semmit nem visznek el
amit rólam tudnak megváltozik
történeim ködbe vésznek majd
mert minden meghal meghalt
ami az időben létezett létezik
amit kimondtak rám
az rég megtörtént
velem mindenkivel
de mégis élek élni fogok
amit nem mondhatok el

de a teremtés bölcs fáin
asztallétük előtt már tudják
mindezt

(2. állomás)

a szégyen suttogó piacán
alkudoznak gyerekre öregre
az ál-büszke ellenőrök hada
megbélyegeznek újra és újra
ugyanazzal a bélyegnyomóval
egy kivégzőeszköz súlyával
nyomják rám ítéleteik sűrű
hömpölygő zavaros tömegét
elvárások rostáján szítálnak
mérlegre dobják tetteim
darálójuk lyukain préselik
történeteim szaggatott cafatjait

de akkor sem mutogatok másra
a felelősség büszke keresztjét
nem engedem nem adom
mert én vettem fel
ez emberségem zászlaja
mit végig viszek

(3. állomás)

izmaim rugalmasak még
jól eszem iszom alszom
frissen ébredek hajnalban
jókedvvel kezdtem a napot
nevetve gondoltam ma is
a hegyekké növvő feladatokra
a gondok ezernyi tornyára
az akadályok végtelen falára
és nem hittem hogy roppanok
hogy nem bírom vinni tovább
hogy nem tudok továbblépni
hogy földbe nyom (de mi)
és ott mindenek alján
láttam meg tévedésemet
nem én felelek mindenért
hogy hányan maradtak velem
hogy kik értik és kik nem
hogy mit tesznek azzal mi enyém
és akkor ott hagytam örökre
mikéért nem felelhetek

s hirtelen felálltam
én a földre rogyott

(4. állomás)

megfogja de más a valóság
lát és mégsem a lényeket
a nem látható titkos világ
homályos dioptriái miatt
én is itt vagyok
de inkább odaát
talán ez volt a legnehezebb
kiket szerelemmel szeretek
hogyan megértsem hogy megértsetek
hogyan apám-anyám vagy és idegen
hogyan szeretőm vagy és idegen
hogyan gyermekem vagy és idegen
hogyan összenőttünk mint két idegen
kiket a sors összekötött összeszótt

bár én és te két világ maradtunk
de így simogatom folyton sírva
szerelmes idegen kézzel arcotok
és így öllelek zokogó mellel
szerelmes idegen karokkal
és így törölöm arcaitokról
szerelmes idegen újjal könnyeitek
én az örökké idegen
én a mindig szerelmesetek

(5. állomás)

bárki bárkivel felcserélhető
nem lesz végleges helyünk
szerepünk sem lehet állandó
még körforgás sincs
és visszatérés sincs
nem lehet elidegenedés
hisz nincs mitől és kitől
e varázslatos káoszban
minden pillanat másik folyó
a törés óta minden idegen
ezért nem hittem hogy akár te is
sorsommal így összenőhet
és mert te összekötve vagy velem
társam lettél az ismeretlen úton
és mostantól nem tudja többé
egyikünk sem most már soha
mit viszel te és mit viszek én
mi a te részed mi az enyém
és azt sem tudhatod már soha
ki kényszerített erre na ki
mikortól jössz önként velem
idegen barátom
idegen társam
idegen segítóm

idegen idegen

(6. állomás)

az idő lagymatag egykedvűséggel
rakosgatja sorba mi útjába kerül
nem tudva semmit múlttól-jövőről
a legértelmetlenebb teremtmény
aki engem sem értett soha soha
ma se és sose fog
csak lépéseket számol
és a megállásokat
így számolta azt is mikor
egyetlen talpalatnyi ponton
az út egyetlen váratlan pontján
álltam meg épp melletted
hogy mi állított meg hirtelen
akkor még nem tudtam nem én
a fáradtság a pillantásod
a többiek a hús árnyék
a hangos tömeg a szomjúság
de ahogy arcomhoz emeled
már nem kellett magyarázat
ez a történés várt épp itt rám
kendőd izzadt arcomhoz ért
az idő épp itt beteljesedett
a történelem és a valóság
tökéletesen találkoztak

arcom lenyomata a bizonyíték
azóta

(7. állomás)

sötét botorkálás a szobában
ágytól a villanykapcsolóig
felborítva az éjjeli asztalt
aztán mérgesen felszisszenni
a nem várt szék és lábujj
fájdalmas találkozásától
ilyen ostobán bújt belém
második bolond tévedésem
hogy helyettetek megtettem
semmit nem látva a jövőből
és csak percről percre fogtam fel
hogy sosem lehet helyettetek
enni inni aludni ölelni
nem lehet helyettetek
tudni megtenni hinni

mert akkor tisztellek titeket
ha semmit nem teszek meg
mit nektek kell megtennetek
s ahogy ráfúj agyamra a szél
könnyű léptekkel megyek tovább

(8. állomás)

a nyomorok kaleidoszkópján
nézitek változó napjaim éveim
rettentő képeket mutat rólam
mitől megijedtek tőlem
szólni rám nézni sem mertek
csak mert beteg lettem
mert vagyonom fogyóban
mert kiközösítenek egyre
mert üldözötté váltam
mert barátaim elhagynak
csak a lelketek nézzétek
mert megrakodva rogyásig
hogy már ő húz visz tovább

rakjátok meg lelketek szekerét
ti is roskadásig bolondulásig
rogyadozzon a gazdagságtól
akkor megértitek mind
miért ne sirassatok engem

(9. állomás)

a műveim sem enyém
főképp azok nem
csak megtörténtek velem
ahogy küzdöttem vívtam
raktam és építettem
felkutattam összefogtam
a szükséges darabokat
részekként álljanak egygyé
a lélek ragasztójával
műhelyed titkos szerszámaid
te ismertted meg velem
hogy porból szélből fényből
forróságból és közelségből
gyúrva össze mindegyiket
múlhatatlan álljanak
éljenek lelkeket kelesztve
dagasztva kenyér csodává
lépésről lépésre így tettem
természetesen dolgomat
most útjukra engedem
mind miket rám bízál

súlyosan súlytalan a lét
műveim mindig is
a te műveid voltak

(10. állomás)

minden csak cifra ruha
a lét meztelen mint én is
hány réteget kell lehántani
magunkról éveken át
s mikor már őszinteségülten
gondoljuk saját magunk
akkor újabb felismerés jön
a személyiség is csak álarc
kitalálja karaktere divatját
hízelegve próbáltatja velünk
jól áll neked nagyon jól áll
s mikor mindent lehánt rólunk
teljesen meztelen álldogálunk
végtelen tükrös termei előtt
először azt hisszük meghalunk
azt hisszük hogy már meghaltunk
pedig csak most kezdünk élni
mert végre végleg meghaltunk

vesd le minden ruhád hogy élj

(11. állomás)

és már nem tudnak velem
semmit kezdeni megfogni
ha ütnek se találnak el
ha bántanak se fáj sehol
ha csálnak se leszek csalódott
ha keresztre szegeznek
se engem
mert nem látnak csak ruhámat
mert nem ismernek csak tetteimet

és akik látnak és ismernek
azok tudják ezt
és velem örülnek

(12. állomás)

az ég fátyla széthasadt
sötét fekete lámpák gyúlnak
fekete lokátorok éjszakája
permetezi vakká a gondolatokat
és most azt hiszik meghaltam
csak mert nem viaskodom többé
vagy azt mondják beletörődtem
eddig jutottam és nem tovább
azt hiszik meghaltam
mert nem beszélem nyelvüket
mert nem a vágyaik az én örömöm
mert nem programok éltetnek már
mert nem szövetségek kovácsolnak
azt hiszik meghaltam
pedig sosem éltem még ennyire
hogy mindent látok és tudok
már mindent szeretek szerelmesen
és már nem kell széttárni karom
hogy mindent magamhoz öleljek
mert nincs nagyobb öröm az életnél
aki végleg magához vont ölelt

(13. állomás)

lemondtak rólam
számukra nincs folytatás
végleg lezártnak hiszik
az utat mi nem is enyém
én csak zarándokként járom
és velük együtt mindig velük
mit ők most sem látnak

hogyan vezethetném ki őket
a véget érő utak árkaiból oda
hol minden szagos szellős rét
szabadságaként vesz körül
magába fogadva gyermekeiként
minket

(14. állomás)

családom tagjai
legjobb barátaim
hű tanítványaim
mindig tisztelőim
nem hiszik nem látják
feltartóztathatatlanul
és megállíthatatlanul
hömpölyög árad
mi eddig is sodort
szerteszórva magjait
ezért emlékművem építik
temetésemet tartják folyton
égbe nyúló beton szarkofággal
próbálják lüktető szívemet
lefedni időtlen időkre
de bennem örökre dobog
és titkon mindazokban
kik halálon át tudnak élni

A verset Lehel Endre grafikai díszítik

Róna J. László

„Minden művészet egyazon forrásból ered”.

Liszt Ferenc

Kétszáz éve

Doborjánban immár két százada,
megszületett a korszellem géniusza.
Dallaméden fonja át, Czerny, zeneóra,
az apró óriás mestertudásán alél Európa.

L

Ó isten, hányszor ünnepelte Buda és Pest,
Weimar, Párizs, Bécs, szárnyal a test,
csodás Campanella, fogadás, tánc,
rác az elismerésen, Haláltánc.

I

Rajongók, hölgyek, mesterutódok,
szép hercegnő, fanyalgó zenetudósok,
fehér haj, feketén lebbenő hosszú kabát,
csillogó zongora tárja égre prelűdök dalát

S

Liszt génius, maga a mű, hű engedelem,
mágus, megigéző zenefejedelem,
abbé, tanító, még lenne rá szó,
karmester, mestervarázsló.

Z

Csodás Magyar rapszódian
könyörgő, fájó, árvízi ármádián,
Zeneakadémián át suhan a lélek,
végigfutnak ujjai azokon, akik remélnék.

T

H-moll szonáta, két pont, és a sors-skála,
végül elment, ráült Geohte ostorára,
átölelvén mint maga a nap,
etűdjein kel a holnap.

Szárnyalás pirkadata

1820. szeptember

A szürkésfehér ház ablakain játszottak a fények, ahogy az előtte magasodó fák árnyai rávetültek. Kétkerekű bricska állt meg csikorogva a bejárat előtt. Liszt Ádám gazdatiszt ugrott le a bakról, és a kitárt ajtó felé tekintgetett, ahonnan az időnként erőre kapó szellő zongoramuzsikát hozott magával. Elmosolyodott, miközben összeütötte néhányszor a csizmáit, hogy a fehéres, finom port leverje róluk. Zeneértő füleinek kincs volt a dallam hangzása, hiszen maga is gyakran koptatta csellója húrjain a vonóját.

Amint belépett a tágas előtérbe, a felerősödő zene felé fordult.

– Franzi – próbált hangosan szólni a fiának –, ez milyen darab, amit játszol?

A kisfiú abbahagyta és az apjára nézett, de látszott a szemein, hogy legbelül tovább folytatja. Vékony, hosszú kis ujjaival a kottára mutatott.

– Én írtam tegnap apa – válaszolta még mindig átszellemülten –, tetszik neked?

Amint ezt kérdezte, leugrott a székről, amely teljesen fel volt tekerve, másképp nem érte volna el billentyűket. Így azonban a lábpedálok használata vált kissé nehézkéssé, ezért azután hol ülve, hol állva próbálgatta kibontakozó tehetségét. Amikor állt, olyankor úgy megnyúlt a vékony kis teste, akár a fa törzsén felfelé vizslató macskáé.

Odaszaladt az apjához és a nyakába csimpaszkodott.

– Hogy érzed magad kisfiam? – nézett a gyerekre a férfi fürkészően. – Dr Einhart azt mondta, csak óvatosan még az erős megterhelésekkel.

– Ó már jól vagyok, hidd el! – lapozott egyet a fiú a kis füzetben, aztán újra játszani kezdett.

Ádám miközben figyelte fiát eszébe ötlött, nem is olyan régen majdnem elveszítette. A kis Franzot egy éve ismeretlen kór támadta meg, sokáig nyomta az ágyat. Nem evett, teljesen lefogyott, folyamatos lázzal küszködött, az orvos tapintatos óvossággal felkészítette Anna feleségét és őt a legrosszabbra, a gyermek valószínűleg meg fog halni. Több napi évődés után elment a koporsókészítőhöz, megrendelte a kis ládát. Miközben hazafelé hajtott, majdhogynem az árokba fordult kocsistól, lovastól, mert alig látott patakzó könnyei miatt.

Aztán a fiú – csodával határos módon – amilyen gyorsan beteg lett, olyan hamar felépült. Az édesanyja miközben hálát adott a mindenhatónak, azt mondta:

– Tudom, érzem, meglátod Ádám, a jóslat be fog válni.

Áldott állapota idején egy cigányasszony megjövendölte Annának, fia fog születni, akire nagy elismeréssel tekint majd a világ hosszú élete során.

Odalépett a barnán fénylő hangszer mellé, és tenyerével lefogta az ifjú Liszt gyorsan mozgó, apró keze fejét.

– Tegnap Rohner iskolamester említette, hogy elmaradt egy leckéd, megcsináltad már? – szemük összetalálkozott, észrevette a gyermek tekintetében a türelmetlenséget.

– Megyek már, csak ezt egy kicsit... – könyörgött, kiszabadítva az ujjait.

Ádám bólintott.

Amikor játszani látta a fiát, csodálat és büszkeség töltötte el a szívét.

Istenem hat éves sem volt még, de már a csellókottáim között lapozgatott – merengett. – Visszaénekelte fejből egy versenyművet, amit eljátszottam neki.

Csináltatott egy zongorát Johann Schanz mesternél Bécsben a kis Franz méreteihez, aki szaporán ütögette a rövidített billentyűket, ő pedig tanította, ameddig és amire saját képességei engedték. Időnként elvitte magával a vásárba, ahol cigány vándormuzikusok játszottak, a fiú mint a kiszáradt szivacs, szívta fel magába a dallamokat. Nehezen elégítette ki bármi is azt az olthatatlan muzikális tudásvágyat, amely belészorult. Rendkívüli módon fejlődött a zongorajátéka, a klimpírozás hamar átváltott művészi szintű előadásba. Komponálni kezdett, valójában előbb tanulta meg a kottázást, mint az írás-olvasás tudományát.

Liszt Ádám a maga zeneértésével pontosan felmérte, hogy az apró muzikuspalánta kivételes tehetség, és ez tudata mélyén aggasztotta is. Azt látta, hogy a fiú erőnléte nincs arányban akarni vágyásával, de azt is tudta, nem létezik olyan erő, amely megállíthatná.

– Jövő hónapban Sopronba utazunk az első koncertedre – szólta, kihasználva a pillanatnyi csendet, kezét a gyerek vállára téve –, de nem szeretném, hogy bármi az egészséged, vagy iskolai előmeneteled rovására menne. Megígéred?

A kis Liszt helyeslően bólintott, miközben fehér ingecskéjét igazgatta.

Apja megkérdezte:

– Ferdinand Ries darabját fogod játszani, ugye?

A fiú odanyújtotta felé a kottát.

– Igen, az Esz-dúr zongoraversenyt apám, már fejből tudom. Ma is kétszer eljátszottam, ahogyan minden nap.

Én kilenc évesen, mint ő most, csak nyekergetni tudtam a húrokat a gordonkámon – gondolta, miközben letette a tartóra a partitúrát, majd így folytatta – Ja, Stefanis atya Isten áldását küldi! Nagyon tetszett neki a játékod, amellyel mindenkit megleptél az iskolai nyitónapságon.

1820. október

A soproni kaszinó zsúfolásig megtelt, úgy zsongott akár egy méhkas. Valamennyien Franz Lisztre, a csodagyerekre voltak kíváncsiak. Hirtelen csend lett, megjelent a törékeny kisfiú, kezét a mellére téve meghajolt, majd magabiztosan leült a zongora mögé.

Villant a karmesteri pálca, azután elkezdődött a csoda. Az apró gyerekeMBER és a zenekar összefonódott, ez az áhítat megtette a magáét. Futamok szőtték át a szárnyalást, a virtuozitás kinyílt, felemelkedett, magával ragadva az ott lévők sokaságát. Amikor a darab véget ért, a hallgatóság minden képzeletet felülmúló ovációval, a zenekar tagjai pedig kitörő lelkesedéssel üdvözölték a kivételes képességű fiút, aki boldog ragyogással ment a színpalak mögé. Aztán a harmadik visszatapsolást követően egy ismeretlen, összes férfi közeledett az oldalbejárón hozzájuk. Odakinn még mindig zúgott a szünni nem akaró taps.

– Hát te vagy az a híres zenei talentum, a jövő óriása! – kacsintott a frakkos cvikeres úr a gyerekekre. – Ön nyilván a tisztelt apja – nézett Ádámra –, ha nem tévedek. Valóban zseniális tudással rendelkezik a fia. Engedje meg, hogy bemutatkozzam Klaus Wittermayer koncertmester vagyok. Gróf Eszterházi Márton őfőméltósága nevében gratulálok, és meghívom ezt a kis géniuszt a pozsonyi kastélyba, jövő hónapban egy bemutató koncertre. Amennyiben elnyeri a gróf úr tetszését a játéka, úgy finanszírozni fogja a további zenei tanulmányait. Na, mit szólnak hozzá?

– Elmegyünk, ugye fiam? – fordult a gyermekhez Ádám elégedett mosollyal. A jövő leendő óriása csillogó szemmel bólintott.

A tizenhárom éves Liszt

Hitnek kottája

Kereszt a
zongora felett,
Égi szimfónia, Örök harmónia,
Magasztos gregorian, rekviemnek társa,
Liszt angyalok zenéje, annak földi mása.

1859. május 17.

Kopogtattak Viktor Hohenlohe ajtaján. Amikor ajtót nyitott, felderült a tekintete.

– Franz, ön itt? – kérdezte, ahogy megölelték egymást – mi járatban errefelé? Ó ha tudtam volna, hogy jön..., foglaljon helyet, kérem.

Liszt szinte belesüllyedt a faragott, díszes fotelbe.

– Igen, csak átutazóban vagyok – egy csomagot tett az asztalra. – Említette volt szíves, hogy bemutat Gustav bátyjának.

– Igen, persze, most itt van, mindjárt elküldetek érte! Hans – kiáltott az inasnak –, menjen át a testvéremért, mondja, hogy a mester keresi, no igyekezzen!

Fél óra sem telt bele, meg is érkezett, a magas, markáns arcú férfi, karcsú reverendában. Hosszas beszélgetésbe elegyedtek, végül Liszt felállt, és felvette a papírba csomagoltat.

– Megkomponáltam az Esztergomi Bazilika felszentelésére ezt a misét – bontotta ki a díszes kötésű irományt. – Tudom, hogy bejáratos a Vatikánba méltóságod, megtenné, hogy átadja a pápa öszentségének tisztelem jeléül ezt a példányt? – és odanyújtotta.

– Gyönyörű... – nézegette Gustav az ajándékot. – Ez csak természetes, amúgy többször emlegette Önt, nagyon nagyra becsüli zenei tudását. Jövő héten visszautazom a bíborosi beavatásra, át fogom adni.

Egy hónap múlva üzenet érkezett Franz részére a pápától, Gustav Hohenlohe közvetítésével. IX. Pius megköszönte az ajándékot, és egyebek mellett ezt mondta: „Mondja meg Liszt úrnak, hogy áldásomat küldöm neki, s hogy híres miséjét, amelyet küldött nekem, el fogják énekelni novemberben a Szent Péter Bazilikában. Én is jelen leszek”.

Liszt szinte szárnyalt a boldogságtól, amikor ezt megtudta.

1863. július 11.

Díszes hintó kaptatott felfelé a kanyargós úton. Monte Mario festői domboldalán haladt a menet, vörös ruhás, sisakos testőrök kísérték a pápa fogatát. Várta a Magdolna del Rosario kolostor, de még jobban Liszt Ferenc, aki játékával kívánta szórakoztatni öszentségét. Nem volt ideges, ez az érzés ismeretlen volt számára,

inkább öröm és kíváncsiság töltötte el. Hogy játszhat isten földi helytartójának, azt kivételesen nagy megtiszteltetésnek vette.

A misékre használatos központi teremben már hetekkel azelőtt beállították a zongorát, feketén csillogott az átrendezett padsorok előtt. Az első sorban néhány kényelmes karosszék valamint középen a pápai trónszék foglalt helyet.

Befordult a fogat a díszes kapun, egy éles fordulattal körülkerülte a faragott díszkutat, majd megállt a kolostor épületének bejárata előtt. Az udvaron elült a zsvivaj, két lovas földre ugrott, egyikük lehajtotta a hintó lépcsőjét és IX. Pius a nyitott ajtón át lelépett a bazaltkockákkal borított tér földjére. Fehér ruhája libbent egyet, amint mosolyogva intett a várakozók felé, majd a kezét nyújtotta Liszt felé, aki letérdelve megcsókolta a kesztyűs ujjon lévő gyűrűt.

A pápa keresztet rajzolt homlokára. A vörös szőnyeg szinte világított a halovány fényű nagyteremben, öszentsége végigment rajta, majd megállt a zongoránál.

– Mit játszik nekünk mester? – kérdezte franciául a mellette álló művészt.

– Engedelmével exelenciás uram, néhány saját művemem – válaszolta –, de nagy megtiszteltetés volna, ha elénekelne egy áriát Bellini Norma című operájából. A Casta Divát, ha kérhetnénk, én majd kísérem Önt – és kinézett az ott lévőkre, akik megtapsolták ezt a felvetését.

Piustól nem állt távol a zene, fiatal korában csellózott, szép csengésű baritonhangját máskor is megcsodálták már. Persze Hohenlohe bíboros hetekkel előbb előkészítette a „fellépésre”, így a meglepetés amelyet eljátszott, a többieknek szólt.

– Erre nem számítottam – mondta hamiskás mosollyal. – No jó, nagyon szeretem Bellinit, és az ária, amit írt igazán gyönyörű. Legyen hát!

Mindenki elfoglalta a helyét. A megszólaló zongora szárnyalása szokás szerint lenyűgözte a jelenlévőket. Végül a pápa felállt, előadta az áriát, ami nagy tetszést aratott. Az utolsó taktust követően odalépett a meghajló mesterhez, majd ezt mondta:

– Köszönöm a remek előadást, Isten áldása kísérje az Ön útját, és engedje meg, hogy a katolikus egyház, valamint a magam nevében, ezt a gyűrűt átadjam, nagyrabecsülésünk jeléül.

Ezután néhány magas rangú személyiség kíséretében Liszt és Pius, átvonult a magánlakosztályba.

1863. július 22.

Nagy dolog volt, ezt Franz is érezte, a pápa audiencián fogadja hamarosan őt. Tudta, hogy az egyházzene reformja Pius szívügye, és ebben tevékenyen részt kívánt venni. Legutóbb azt kérte tőle az egyházfő, segítsen kapcsolatba lépni Rossinivel, akinek műveit nagyra tartotta.

A személyes meghallgatás végeztével pedig egy csodaszép Máriát ábrázoló kameát* nyújtott át a mesternek.

– Sir, fogadja el tőlem ezt a csekélységet, és arra kérem, fontolja meg, amit kértem – mondta Pius. – Semmit sem vennék szívesebben, minthogy Ön látná el a Sixtus

kápolna karnagyai valamint zeneművészeti vezetését. Támogatni fogom, ebben biztos lehet!

–Megtisztelt exelenciád, köszönöm a bizalmát és a gyönyörű ajándékot.

1865. június 21.

Egyre inkább tudatosult benne a keresztény vallás iránti elhivatottság. Hohenlohe kardinálishoz igaz barátság fűzte, Liszt arra kérte segítsen felvennie a papi rendet. Immár a Vatikánban, barátja lakosztályában lakott, hamarosan felkérték egy olyan kivételes koncertre, amelyre mindaz ideig nem volt példa. Nevezetesen IX. Piusz megválasztásának huszadik évfordulója tiszteletére kellett, hogy zeneestet adjon, még hozzá a pápa könyvtárában. Zongoráját az ünnepi alkalom előtt pár nappal átszállította a hosszú könyvespolcokkal telerakott helyiségbe. Nem volt egészen elégedett a tér hangzásával, de ez cseppet sem zavarta, hiszen érezte, ilyen lehetőség nem sok adatik meg az életében. Ezúttal egészen szűk körben játszott, amikor az utolsó akkordot leütötte, a pápa átölelte a vállát.

– Kedves Franz – mondta –, ön az egyetlen, aki alkalmas az örök harmónia létrehozására –felnézett a falon lévő hatalmas, faragott feszületre, majd olaszul folytatta –, caro mio Palestrina**. A Mindenható Isten áldja meg!

Beteljesedett tehát az, amire egész életében vágyott, szolgálni a Teremtőt a maga kivételes tehetségével.

Liszt Ferenc, az abbé

* kamea: drágakövekből kialakított dombormű

** *caro mio Plaesztrina*”: kedves Palesztrina (Giovanni Pierluigi da Palesztrina 1525-ben született olasz zeneszerző, a katolikus egyház a tempomzene első megújítójaként tartja számon. A pápa ezzel a mondatával arra utalt, hogy második Palesztrinának tekinti Liszt Ferencet.)

A halál tánca

Zihál a mell, kevés a levegő,
lebegő karjai elnehezülnek,
ülnek, várják mit ad a fülnek,
de lüktet ágya felett a halál,
a sakál képében megjelenő.

A résnyire összehúzott, mélyvörös színű brokátfüggönyöket időnként megbentette a júliusi szél. Néha egy konflis hajtott el a Seigfriedstrassén az emeleti ablak alatt, kerekei kattogó hangot hallattak, amint a kockaköves burkolat dobálta őket. A délutáni nap sugarai erővel próbáltak betörni a hosszúkás, sötétítő által közrefogott nyílásokon, éles, kis csikokat festve a szemközti falakra. Az 1886-os év különösen melegnek ígérkezett, de itt benn elbírható volt a hőmérséklet.

Hatalmas ágy terpszkedett a félhomályos szoba egyik sarkában. Faragott támlái között szinte elveszett a megmagasított párnán nyugvó, ősz hajjal keretezett fej. Az arcon a meggyötörtség jelei látszottak, és bár csukva volt a száj, az ajkak néha remegő mozgást végeztek, mintha szólásra készültek volna.

Belépett a helyiségbe, hangtalanul mozgott, lassan odament az ágyhoz. Aggódva figyelte, amint a férfi melle szaporán fel-le jár, kezei kétoldalt ernyedten fekszenek a teste mellett. Ránézett az ingaórára, amely halkán ketyyenve mutatta a kéréltetlenül múltó időt. Nemrég járt itt, talán egy órája. Igyekezett elkerülni Cosimát, a mester lányát, aki ki nem állhatta őt, és ennek minden alkalommal hangot adott. Most azonban el van foglalva, a Wahnfreid villában fogadás zajlott, és az eltart egy darabig.

Megfogta a ráncos homlokot, ijedten tapasztalta hogy tüzel, sokkal inkább mint ezelőtt. Felemelte a világ által csodált kezét, és az arcához emelte. Az aggastyán lassan kinyitotta a szemét.

– Lina, te vagy az? – kérdezte alig hallhatóan – Kérlek adj innom...

Rájött a köhögés, hosszan kínozza, szenvedett ahogy dőlt belőle a váladék. A nő felemelte a fejét, letörölte a száját és megitta egy kis cukros konyakkal.

– Volt itt az orvos kedves, amíg távol voltam? – fektette vissza a párnára, de csak egy erőtelen fejmozdítás volt a válasz.

Pedig reggel megigérte dr Landgraf, hogy többször is eljön. Három nappal ezelőtt súlyos tüdőgyulladást állapított meg, adott lázcsillapító kinint, továbbá szigorú fekvést írt elő. Utóbbi nem volt nehéz betartatni, Lisztnek szinte jártányi ereje sem maradt. Lefogyott testtel nyomta az ágyat, időnként eszméletlenségre hasonlító mély álomba zuhant.

Lina borogatást tett a hevült homlokra, melléülve a férfi kezefejét simogatta. Felötlött benne mennyi minden köszönhet a kéz gazdájának, kinek tanítványa, segítője, mindenese lett. Titokban beleszeretett az idősödő Franzba, de ezt soha nem mondta volna el neki.

Próbálták eltávolítani a mester mellől egy silány lopással vádolva, de Liszt nem hitte el, továbbra is ragaszkodott az ő személyéhez. Az egész koholmányból természetesen semmi sem volt igaz. Irigyelték, amiért ilyen közel került a világ leghíresebb virtuózához.

Érezte amint a férfi próbálja erőltlenül megszorítani a csuklóját. Ránézett a nőre homályos szemeivel.

– Bárcsak ne itt érne a halál... – suttogta alig érthetően – ne itt...

Lassan oldalt fordult, másik karját az ablak felé emelte, mozogtak az ajkai, de Lina nem értette mit mond. Pár másodperc múlva leengedte a kinyújtott végtagját, és mozdulatlaná vált, szemhéja lecsukódott.

Egy fogat állt meg a ház előtt, mikor kinézett a függönyök résén látta, amint az orvost beengedi a kapun Mihály az inas. Röviddel később megjelent az ajtóban dr Landgraf, aki azonnal a beteghez sietett.

– Hogy van? – kérdezte Linát, miközben vizsgálni kezdte Lisztet.

– Lázás, alig van ébren, nem eszik semmit, és nagyon váladékozik – válaszolt, közben hátrébb lépett.

Látta, hogy a doktor egyre elkeseredettebben ingatja a fejét, erre ösztönei azonnal riadót fújnak. Tudta, érezte nagy a baj.

– Semmi biztatót nem mondhatok – tette a mellényzsebébe pápaszemét az orvos – ilyen kiterjedt bronhitiszbe más már belehalt volna. Hamarosan itt lesz Fleischer professzor is, és talán... – lenyelte a mondat másik felét, aztán a nőre nézett – Fel kell készülni a legrosszabbra, Schmalhausen kisasszony.

Az utolsó mondat megtelepedett a gondolataiban, akár egy oda nem illő élősködő. Meg fog halni! A doktor távozása után ismét az ágy szélére ült, megcsókolta a borostás, szeretve szeretett arcot, közben pedig csak ez a három szó visszhangzott benne. Képtelen volt elfogadni a tényt, és belül, tudata mélyén érezte, így lesz ezzel a világ is.

Közben besötétedett, Mihály néhányszor benyitott, de Lina mindannyiszor elküldte. Gyertyákat gyújtott, egyedül akart lenni azzal, aki a mindenséget jelentette számára. Alig hallotta meg a lovaskocsit, amely megállt a ház előtt. Cosima szállt ki belőle, hosszú ruháját testéhez szorítva. Szinte ezzel egyidőben még egy fogat érkezett, Dr Landgrafot, és egy ismeretlen férfi hozott magával.

Ez biztosan a professzor – gondolta. Tágra nyitott szemmel fürkészte az ablakból az utca sötétjét, rézsút szemben a Wahnfreid villából kiszűrődő zaj érzékeltette, az ottlévőket nem zavarja, hogy alig száz méterre tőlük egy világnagyság haldoklik. A sok fáklya fényében a megérkezettek elnyúlt árnyáka rávetült a kövezetre, aztán beléptek a kapun.

Odament az ágyhoz, megcsókolta a mozdulatlanul fekvő férfi homlokát, majd a hátsó ajtón átment a másik szobába. Belépve látta, Liszt egyik tanítványa ült a kereveten, Göllerich, aki szórakozottan meredt maga elé. Stavenhagenen a másik kedvenc, hátul összevont kézzel lépkedett fel alá, amikor meglátta Linát odafordult.

– Hogy van a mester? – kérdezte halkán.

– Rosszul - válaszolt a nő elfúló hangon – meg fog halni..., érzem... – megeredtek a könnyei.

Rövid idő múlva az addig csndesnek tűnő szobából egyszerre zajos járkálás hallatszott. Göllerich felállt, odament a beteg ajtajához, és félig előrehajolva hallgatózni kezdett. Csak beszédfoszlányok jutottak el a göndör, feketehajú férfi füléhez.

– ... kéninjekciót adtam... ültesse fel...

– ... apa... tartsa kérem...

– ...gyengül a pulzus... kámforos éter... nem reagál...

Aztán csend lett. Mély, néma és hosszú csend.

Szinte alig észrevehető módon nyílt az ajtó, Cosima fogta a kilincset.

– Elment – rebegte – nincs többé...

Lina úgy hullott le a földre, akár egy elejtett nyaksál.

1886. július 31-ét írtak, az ingaóra éjjel 11 óra 30 percet mutatott.

Valahol, a nem látható távolban megszólaló zongorán, áttetszően hosszú ujjak a Haláltáncot kezdték játszani.

Liszt maga a zene

Mindent elborító, hullámozó égi hang

bújkodik, előjön, futkároz szerte,

hogy aztán csodás boltozatot verve,

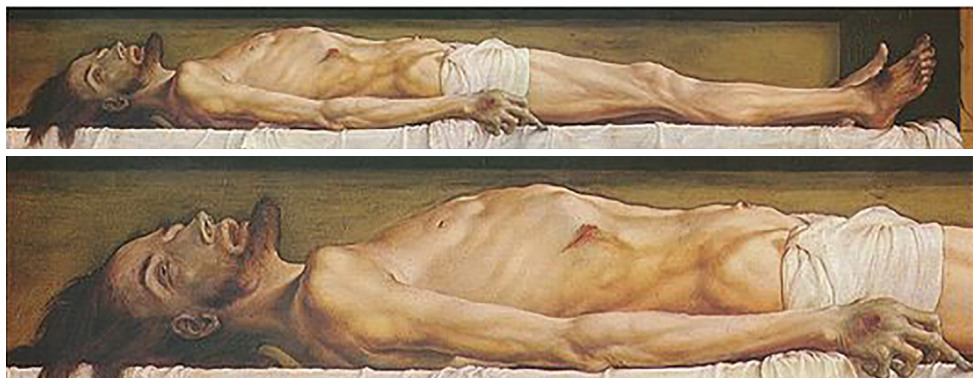
fülemben hangozzék az isteni rang.

HOLBEIN NAPJA

Jézus fekszik előttem. Fekszik a hátán, feje épphogy kicsinykét balra billen. Haja zilált, szája félig nyitva. Nem voltak rossz fogai, gondolom. Ahogyan szakálla alatt látszik, szinte nem is volt álla. Orra feltűnően egyenes. Nem egy zsidó férfi hulláját nézem. A vézna, csontos férfitest, a sebhelyek környékén belilult-kékült bőr, a felmeredő köldök, a lapos mellkas, a bordák dombja és alatta a has, az erőtlen kar végén az erős mozdulatba merevedett ujjakkal, a szeme, ahogy egy mondat közben fennakadt: elhagyta urom. Innen nincs feltámadás, de azért légy áldott.

Nézem, és közben látom magam előtt, ahogyan a lepellel letakart köre kiterítik a férfit, akire kétezer év készül támaszkodni, a zsidó rabbit, aki képes volt látni a jövőbe vezető út elejét. Legalább. Ez is kiverte a biztosítékot anno. Nem lehetett akkor megérteni. Csak most lehetne, ennyi év után, a mai tudásunkkal, a mai tapasztalatainkkal. Ma gyáván kihátrálunk a megértésből. A gyengülő-erősödő hit marad. Csak. Kicsi rovar vagyok, pontosabban egy szúnyog, amint épp, egy széttört burájú utcai lámpa felforrósodott üvegekörtéje felé repülök ezerrel. Na jó, egy kilométerrel óránként. Ha elérem a forró üveget, meghalok. Küzdelem egy pillanatért. Kis sercenés, amit hallasz majd, mert Te ott állsz a lámpa alatt és vársz, már ki tudja hány estén át, csak vársz, és közben kitudja hány száz és száz ilyen kis sercenést hallottál már, ha észre vetted egyáltalán. Oroszlán vagyok. Lustán fekszem a homokban. Beleolvadok a tájba. Sörényem, mint kis dűne oldalán megkapaszkodott pázsitfücsomó. Nincs több mozdulatom. Vadász vagyok, puskám két csövében egy-egy golyó. Hangtalanul lépkedek az erdei úton. A hold épp fogyóban. Lány esti szél fúj, mint útleírásban a drámai vég előtt, kicsivel. Vissza kell mennem az időben, ha meg akarom érteni a múltat. A jelenben csak a most értelmezhető. Innen, nem láthatunk tisztán oda. Nem érezhetünk úgy, ahogyan akár csak pár évvel ezelőtt. Nem beszélve, évszázadokról, ezredekről. Ezt a tudást nem lehet megspórolni. Ki kell tépni mindent, ami az agyban még benne ragadt. Visszahajolni, a gyökerekhez. Máshogyan nem megy, vagy értelme nem lesz. Elindulok, mert innen nem látom jól, ami volt.

Te ki-be jársz a nagyon magas fehér ajtón, fehér köpenyben vagy, vékony fehér farmerben, csípőcsontodon megfeszül a nadrág, kicsit görnyedt a járásod, találkozik a tekintetünk, ahányszor csak elhaladsz előttem, mosolyogsz kicsit, végül odajössz, szólsz hozzám, hogy türelem, mindjárt eljön az én időm, enyém lesz a terep, csak várjak nyugodtan, vörösésbarna hajad lófarcokba fogba, kétoldalt egy-egy tincs simul az arcodhoz, nézek a szemedbe, jó, mondom, köszönöm, nincs mit, mondd és belépsz a nagyon magas ajtón megint, engem egy másik szobába szólítanak, szív-

Hans Holbein - A Holt Krisztus teste a sírban

ják a vérem, négy kémcsőbe, papírokat kell kitöltenem és EKG, na persze hogy, épp kifogy a papír, Ricsi mosolyogva bosszankodik, felírja az eredményt, nem rossz, mondja, elbúcsúzom, a váróban nem látlak már, kilépek az utcára, felnyitom a motorháztetőt, mielőtt indulnék (vagy ha megérkeztem valahova) újabban ez a rítus, felteszem a fényszórókra a sarukat, fennakadt a relé, 17 éves a kicsike, gázt adok, majdnem elütök egy nőt, aki épp a csomagtartójához lép a keskeny utcában, látom a tükörből, hogy hosszan néz utánam, csak áll és bámul, kifordulok a sarkon, csikorog a kerék, a zebra szerencsére üres, így nincs veszélyben senki, végig csorog az eső a szélvédőn, mintha az arcomon is az csorogna, most szőke vagy, aztán kicsit barnás a hajad, most egészen fekete, aztán újra vörös, ez illik hozzád legjobban azt hiszem, okos tekinteted körbe hordozod a váróban, látod, hogy már nem vagyok ott, a kartonok közt keresgélisz a rendelőben, Ricsi mosolyog mögöttem, miközben lopva felírod a címem, én közben már messze járok, épp a BMW ajtaját csapom be, akad a kulcs, látom, a tetőn az apró karcokat, a port, az idő leheletét, a nyakamban is ezt érzem, amint a házba lépek, fel a lépcsőn, végtelen csigalépcsősor, egymásba gubancolódott függőfolyosók, csupasz villanykörték tompa fényei, lelassult idő, már rég eltűntem a lakásban, mikor az árnyékom még csak épp belép a kopott ajtón, a kovácsoltvas rács és az ajtó üvege között egy levél volt, otthagytam, bekapcsolom a TV-t, a fotel karfájára ülve nézem, a dobozt, a villogó képsorokat, a földön hever a fejhallgató, abból hallani, mint mély gödörből a párbeszédet, valami Hoffmann, fekete-fehéren, valami nő, megy át a vetésen, a fotel háttámláján nyugszik a karom, mintha benne ülnél, mintha minden olyan lenne, mint egyszer volt, hol nem volt... Egy lapos kövön guggolsz, átölelve a lábszáraid a térdeid alatt, épp, hogy csak fognod kell, alig feszülő izmaidon nyugszanak ujjaid a felkarokon, melleid, mint kis cipők térdeid fölött nyomódnak a felső lábszáradhoz, ahogy előrehajolsz kicsinykét, nézve a vizet, a fény megcsúszik vállaidon és leszánkázik hátad ívén a fekete monokini középen picit elálló szegélye alá, a hajad félig a szemedbe, félig pedig, arcod jobb oldalán lelóg, majdnem a vízig, hogy megnőtt, mióta nem láttalak, gondolom, mindig is rövid hajjal jutottál eszembe, az egész idő alatt, az évek

alatt, a hihetetlenül hosszúra nyúlt időben, amit Nélküled kellett eltöltenem, mert ezt választottam, helyetted, a víz néha felcsap a kőre, aztán visszasiklik, körbe öleli, simogatja a szürke varacskos anyagot, alig pár méterre a parttól, Te nézed a vizet, nyár van és meleg.

Jézus fekszik a lepellel letakart kövön. Megtörtént, mert megtörténhetett. Fogalmunk sincs a miértről, a „hogyan”-on rugózunk évezredek óta. Egyedül van. Egyedül maradt. Nem mozdul. Isten jut eszembe, pontosabban az isten-kép, ami bennem él egy megfoghatatlan, mindenben benne lévő jelenségről, az erőről, ami engem speciel, az utolsó pillanatban mindig segít kilábalni a bajból, nem helyettem old meg dolgokat, de összpontosítani enged vagy kényszerít, vagy mit tudom én, hogyan csinálja, de végül, mikor túl vagyok rajta, a problémán, hálásan emelem fel a tekintetem, valahova, felfelé. Lehet persze, hogy inkább befelé kellene nézнем. Hogy van-e isten, vagy nincs, azt nem tudom én sem, ahogyan Popper mondta: „de úgy kell élnünk, mintha lenne, mert különben elzüllik az ember”. A legnagyobb tett, a túlélésünk érdekében, amit ember kitalált: a törvény. Köszönjük, Mózes! – szünni nem akaró taps a nézőtérről. Azt mondjuk, Jézust előre áldozta fel isten. Értünk. Abban hiszünk, hogy megváltotta előre a világ bűneit, melyeket majd leszünk szívesek elkövetni. Előre hozott áldozat, ahogyan van előre hozott büntetés is. Mielőtt még elkövettünk volna valamit, bűnhődünk. Ez az igazi megtorlás: lesz időnk kitölteni a büntetést. Csak, értelme nincs az egésznek. Ahogyan ennek a kőre fektetésnek sincs. A várakozásnak sincs. A sebeknek sincs. Sincsek határozzák meg az életünket. Olyan ez, mintha nem a gravitáció tartaná össze a világot, hanem a vákuum.

Nézem Holbein Jézusát. Milyen érdekes füle volt, gondolom. „Volt” erre gondolok, pedig, a festményen a férfi, nyilván egy modell. Lehet, hogy eleve egy hulla. Lehet, élő ember fekszik a lepellel leborított kövön. Ez: mindegy. Azonosítjuk a képen látható figurát Jézussal. Ez nem mindegy. Nem Ő fekszik ott. Nem az Ő sebeit látjuk. Ez csak egy kép. Ami általa létre jön bennem, a gondolat: ez egy végérvényesen halott férfi. Nincs visszafordulás. A jobb könyöke alatt felgyűrődött a bőr. A lábujjai görbék, mint aki sokat fogta velük járás közben a sarut, vagy keskeny hegyes orrú cipője miatt torlódtak össze. A jobb csípőn egy kék folt kandikál ki a fehér ágyékkötő alól: valami ütés nyoma. Talán, mikor elesett a kereszttel. Nagyon vékony a karja. A szeme fennakadva az ívelt szemöldök alatt. Magas homloka fölött mintha kissé kopaszodni készülne a hátravetődött ritkás haj. Nem ilyen Jézust képzeltem magamnak. Erős és határozott férfit gondoltam, a végtelenségig nyugodt tekintettel. Olyan, aki halála után felkel a sírból, miután könnyedén félretolta a hatalmas követ a bejáratnál, kilép a szabadba, mélyet lélegzik és elindul, hogy eltöltsön még negyven napot a földön. Aztán? Magára ölti a sugárhajtóművet, melyet egy ügyes kis hátizsák rejt köpenye alatt és felemelkedik az égbe. A tanítványok sokáig néznek utána. Valami ilyesmi. Mi, most várjuk, hogy újra visszatérjen. Elhozza a megoldást. Addig? Elkövetjük a lehető legtöbb bűnt, elsősorban magunk, szeretteink, embertársaink és a környezetünk ellen.

„Lement a nap nyugaton,
Följött a nap keleten.
Egyszerű ez.
Él az, aki eleven.”

Nézem a tenyerem, az élet vonalát, amint egy szakaszon párhuzamosan megy a sors vonalával, aztán szétválik, szét a valószínűtlenül hosszú életvonaltól, a sors-vonal a végén két rövid szakaszra ágazik, ahogyan a fej vonal is a végén, messze a Mars domb alatt, nézem a Merkúr dombon az öt házasság vonalat, a szív vonalat, ahogy bekanyarodik a kéz élen, szinte eléri a kézfejet.

Holbein a kiterített férfihulla kifordított tenyerét nézi, miközben a segéd az ágyékkötő redőivel babrál. – Van itt egy kék folt, a jobb csípőn – mondja – fedjem be, vagy maradjon látható? A mester egy oldalpillantással jelzi: maradjon. Kezébe fogva vizsgálja a férfi ízületeinél megcsomósodott ujjait. - Foglalkozási ártalom – dűnnyögi maga elé – zenész volt, mielőtt valószínűleg részegen a csatornába esett és megfulladt. Nézi a hüvelykujj hajlata fölött a Mars dombról kiinduló valószínűtlenül hosszú élet és sors vonalakat, a töredezett egészségvonalat, mely nem éri el a Merkúr dombot. Befordítja aztán a halott férfi tenyerét óvatosan, a test felé, az ujjait eligazítja a lepel redői fölött, az ujjak kissé begömbülnek, egyedül a középső, leghosszabb görcsös ujjat szeretné kiegyenesíteni, de a hullamerevség nem engedi, bosszankodva próbálja újra és újra, de a makacs ujj nem engedelmeskedik, mintha utolsó erejével még kapaszkodni igyekezne valamibe a kéz. Holbein a fejre néz, a fennakadt szemek mintha még kérnének valamit, talán kegyelmet, talán megváltást, talán, csak gyors halált.

- Ez nem az én napom - mondja Holbein, a segédnek – aztán, kicsinykét hátralép. Megállsz az ajtó előtt. Becsengetsz. Ajtót nyitok. Előbb csak nézel, aztán hátra simítod rövid vörösesbarna hajad, lábujjhegyre állsz és átöleled a nyakam. Fent, valahol egészen magasan, a felhők fölött, ereszkedni készül egy azonosítatlan repülő tárgy. Ha elláthatnánk, olyan messzire, megfigyelhetnénk a szakállas férfit, amint ügyesen leszálláshoz lavíroz a hátára csatolt sugárhajtóműves kis szerkezettel, látnánk, ahogy két tenyerét lefelé fordítja, a föld felé, miközben felnéz, távolra, valahova, a csillagködös örök éjszakába.

Mikó F. László alkotása

A DUNÁNÁL

Nem. Nem és nem. Határozott érzés volt. Ki van zárva. Nem. Talán mégis. Igen. Esetleg. Ebben is éreztem egyfajta határozottságot. Igen. Lehetséges. Na jó. Elmondom. Tegnap Budapestenél, a Gellérthegy és a Közgazdaságtudományi Egyetem lábai közt szétnyílt a Duna. Igen. A folyó. Kettényílt. De nem ám úgy, ahogyan ezek a nagy vizek szét szoktak nyílni, amúgy normálisan, tehát a folyási irányra merőlegesen, hanem azzal párhuzamosan. Ki látott még ilyet? Akik éppen ott voltak vagy elsőként vették hírért a dolognak, azok rohantak, hogy történelmi értelemben átkeljenek a folyó medrében az egyik partról a másikra, száraz lábbal, de megtorpantak: akkor most konkrétan mi is van?- fejtartással. Szét is nyílt meg nem is?! Néhányan csalódtak. Olyanok például, akik nem fejezték be ebédjüket, csak úgy rohantak ész nélkül, bedőlve megint valami közbeszédnek. A gyorsabb gondolkodásúak azonnal felnyomultak a hidakra és nyugtatni kezdték a tömeget. Pánikra semmi ok, ők uralják a helyzetet. Ezek később, kisebb zászlókat készítettek pólóikból, hogy megkülönböztessék magukat a helyzetet másképp' uralóktól. Mert többféle nézet csapott össze.

A hitetlenek, akik a meder két partján rekedtek, addig se hitték el az egészet, amíg ide özönlöttek, de most, hogy látják most se hiszik el, csak most másképpen nem hiszik el és úgy gondolják, hogy jogosan kételkednek, mert emlékezzetek! - mondtam: baromság az egész, hiszen ha szét is nyílt ugye, ez miféle szétnyílás, ez egy merőben szabálytalan szétnyílás, így nem nyílhatnak szét folyók, úgyhogy legyintettek és hazamentek. A többiek, akik szótlanul nézték azt, amiről nem tudhatták, hogy most az a nem-Duna is Duna-e, és akkor abba most hányszor is nem lehet bele lépni, nézték a hezitáló halakat, akik nem tudták eldönteni, hogy keletre úszszanak-e vagy nyugatra ebben a tébolyult világban, ám sokuknál már ez nem is volt kérdés, hiszen eltűnt környezetükből a közeg és ezért ott verdestek a folyó medrének iszapos alján. Néhányan találgatni kezdték a kirajzolódó formák eredetét, a tárgyakét, amelyeket ott dugdosott az elmúlt évszázadok, talán évezredek történelmi feledékenységé, büntudata vagy egyszerűen csak a rendtelenség hagyta ott azokat. Vízi és légi járművek, legkülönbözőbb élőlények, lakásberendezések, többnyelvű feliratok, megfáradt és ettől küldetésüket nem beteljesítő bombák, lacikonyhák és lángossütők elmaradhatatlan kellékei, a hatalmas serpenyők, honleányok egykori szalvétagyűjteményeit őrző masnis dobozok, immáron masni, doboz és szalvéta nélkül, zománcos, fürdető lavórokhoz tapadó, kékre festett hőmérős műanyag halacsok nem teljesen didaktikus, de mindenképpen hitelesen bemutatott részletei. Eredetüket a kollektív emlékezet igyekezett megfejtetni, azonosítani, mert a formákból a karakterek jobbra már eltűntek, nagyrészüket homogenizálta az idő. Az

ezekre kötött fogadások merészek voltak. A televíziósok hada előtt engedelmesen nyílt szét a tömeg. Az egyik riporter, valamilyen drótkötélpályán egészen a meder közepe fölé ereszkedett és könnyed, olykor epileptikus átéléssel elegáns, de mégis szívbemarkoló rángatózással, mosolygássá szelídült arckifejezéssel számolt be a hónap eseményéről. A kamerák a báméskodókat is vették. Sokan integetni kezdtek feléjük és különböző üzeneteket próbáltak kézzel-lábbal, ajakcsücsörítéssel továbbítani. Kicsit kések boc, később majd hívlak, közben V-betűt formázott gyűrűkkel borított középső - és mutatóujjával, oltári ami itt van, kész beszárás, pusszantyú, most befejezem, mert zuhanok. És tényleg zuhant, mert összedőlt egy alkalmi állvány, amelyen néhány cég akciós szolgáltatásokat hirdetett a rendkívüli eseményre való tekintettel: kerti locsolórendszerek, szivattyúk, mindent egy helyen Mózesnél, forduljon (P)Mózeshez! Vagy: a természetgyógyítás Mokkaja a Nagy Magyar Nyílás, sőt már kapható volt a dögös csomagolású Mózes - Mázos cukorka, amelytől remélni vélték a lakosság számának ugrásszerű növekedését. A rugalmas és a fenntartható fejlődés ethosát magukon viselő kiadók, nyomdák szerkeszteni kezdték a dunai hajók mederrendjét is. Fontos lett a Duna. Meg annak hiánya. Részlegessége. Csak itt és most és csak nekünk. Forradalmi. Nem tudom megbocsátani magamnak, amiért elhagytalak feliratú tábla hullott alá az égből zörögve, többen felkúsztak a magasba, hogy segítsék a hidat röptíteni vágyó madarak örült vállalkozását, majd feltűnt a Gizi feliratú molinó, mint egyetlen könyörgés, a nyilvánvalóan legtömörebb s egyszersmind legteljesebb kifejeződése egy érzésnek, ám a hős nevét már nem örökíti meg a történetírás, mert eltakarta az égbe emelkedő karok, búzatáblák hullámzását idéző lüktetése. Igen. Forradalmi. Az egyén, a kisember és egy nemzet forradalma ez. Egyszerre csodálatos volt dunai népek lenni.

*Arnóti András
festménye*

„Jobb volt kicsinek és ismeretlenek”

Miseruhát tervezett II. János Pál pápának, egyedi oklevelet készített Jimmy Carternek, Amerika egykori elnökének. Egyszer az ölében landolt az öreg Latyí, vagyis Latabár Kálmán Kossuth-díjas magyar színművész. Négy általa tervezett zászló még most is látható a római Szent Péter Bazilika Magyar Kápolnájában, és majdnem Operaház-tag lett, mint díszletfestő. Azt mondja, arra a legbüszkébb, ha lát egy gyermeket elmosolyodni, amikor a mesekönyvben az ő illusztrációit nézegeti. Pieronymus Kosch szigetszentmiklósi grafikusművésszel utaztunk kicsit vissza az időben.

Pieronymus Kosch grafikusművész

– Honnan a művésznév?

– Eredetileg Kosch Péternek kereszteltek a szüleim. Kós Károly (magyar építész, eredeti neve: Kosch Károly) erdélyi nemzetségből származom, ami nekem nagy dicsőség, neki talán még nem szégyen. Három levelet is örök tőle, amit nekem címzett. Az egyikben arról ír, hogy az állatkert épületeit még ő is Koschként jegyezte. Voltam is nála és el is ismert, mint rokont, igaz távolit, de lélekben nagyon közel áll hozzám. Hieronymus Bosch a középkorban élt, ő volt az első szürrealista festő. Művésznevem az iránta érzett tiszteletem jeleként is értelmezhető.

– A művészek általában bajban vannak, ha határidőre kell dolgozniuk. Márpedig egy mesekönyv illusztrációit, úgy sejtem, határidőre kellett elkészítenie. Milyen viszonyban áll Ön az idővel?

– Anyám azt mesélte, hogy mindössze másfél éves voltam, már csendesen órákat rajzolgattam. , Amikor a felnőttek megnézték a rajzomat azt mondták, jaj de szép! Aztán mikor én is felnőttem, volt, hogy hónapokon át rajzoltam, de végül senki nem mondta, hogy milyen jók lettek – nem dicsértek. Sokkal inkább azt hajtogatták, hogy siessék, tartsam be a határidőket! Ránéztek az órára és csak hajszoltak. Jobb volt kicsinek és ismeretlenek. A virágnak is hiába mondom, hogy mindegy, hogy kék lesz-e vagy piros, csúnya vagy szép, csak siess már, mert este hat óra a határidő, mire ki kell, virágozzál! Jó múltkorában ezt mondtam egy virágnak, aztán közel hajoltam hozzá, nem hiszi el, de a virág halkán röhögött. Szóval valahogy én is így állok a határidőkhöz.

– Azt már elárulta, hogy másfél évesen már bőszen markolta a ceruzákat. Mi jött ezután?

– Három éves koromban az elvtársak kitelepítettek, és budai kisfiúként egy csirkeólbán találtam magamat, ahonnan a kulák gazda csak egy hét után engedett be a szobájukba. Elég zaklatott életünk volt akkoriban. Ez Nagyfügeden (Heves megyében) volt a Faragó tanyán, nem messze Tarnabodtól, ahol a legnagyobb magyar grafikus, Szalay Lajos hasonló körülmények között gyerekeskedett. Amikor a kitelepítés megszűnt, a családom, már nem mehetett Budapestre, így Budaörsön kezdtem az iskolába járni. Ott, olyan hosszú alagutak voltak a házak alatt, hogy délután a föld alatt mentünk haza a suliból, a híres zenésszel, Vikidál Gyulával, aki akkor még jobban szeretett verekedni, mint énekelni. Ezután anyám úgy döntött, hogy elég a nyomorból, és másodszer is férjhez ment Nagykőrösre, ahol nevelő apám főállattenyésztő volt. Az Alföld, szabad világ volt, télen a tüzet raktuk, nyáron meg elbújtunk a búzában hiába kolompoltak az iskolai szünet végen. Róka szaladt a bicikli mellett és vasvarjú tojást szedtünk az erdőben. Ott kezdtem el a szakmát is, ugyanis akkor már szakkörre jártam rajzot tanulni. Nagykőrösön később egy évet, jártam a „hírös” gimnáziumba; és azóta is emlékszem Arany János dolgozatjavításának illatára a múzeumból. Aztán felvettek a fővárosi kisképzőbe, a Képző és Iparművészeti Gimnáziumba. Itt történt minden, ami fontos: az első, második, harmadik szerelem, itt tanultam meg rajzolni, barátokat, és szakmát szereztem. Itt lettem templomfestő. Csodálatos dolog a friss mész és a homok illata! Úgy készítettünk magunknak festéket, mint Botticelli és Michelangelo, de úgy festettünk, mint egy harmadfű csikó, össze-vissza.

*Pieronymus Kosch alkotásai:
Bartók Béla, argyilúsi kismadár, akvarell
Madárasszony, erdélyi népmesék, akvarell
(Keresztútnál Móra kiadó 1986)
Transzylvánia. három nemzetiség, rézkarc*

– **Volt az a története az öreg Latyival is.**

– Körülbelül négy évig dolgoztam díszletfestőként szinte az összes Pesti színházban. Hatalmas vásznakot festettünk a földön úgy, hogy rajta mászkáltunk. Akkor tanultam meg, hogy naplementét például úgy kell festeni, hogy egyik felhőről átugrunk a másikra, s közben odarittyentünk egy vérvörös napot. Egy alkalommal éppen szabadon hagytam egy vödröt, amikor Latabár Kálmán, Kossuth-díjas színművész, az ország akkor talán legnépszerűbb színésze majdnem behátrált. Nem volt mit tenni, fogtam és elkaptam a művész urat.

– **Majdnem Operaház díszletfestője lett.**

– Igen, így volt. Majdnem. De nem írtam alá a szerződést, mert nem akarták támogatni a főiskolai felvételimet. Ezért inkább Szabados Árpád festőművész és Banga Ferenc grafikus újpesti szakkörében rajzoltam sokat, majd különböző dekorációkban dolgoztam, mint grafikus. Az egyháznak is terveztem zászlókat, melyekből négy most is látható a római Szent Péter Bazilika Magyar Kápolnájában. Az Iparművészeti Főiskolán grafikus művész lettem, könyvillusztrátor szakon végeztem. Mesterem volt Kass János, Haimann és Szántó professzorok, de legtöbbit Nagy Zoltánnak és Czigány Editnek köszönhetek. Ő adta ki a diplomamunkámat a Móra Kiadónál, ahol aztán neki köszönhetően sorban terveztem vagy tíz mesekönyv illusztrációját. Ezek általában tíz év körüli gyerekeknek szólnak. Aztán illusztráltam két olyan könyvet is, ami sajnos nem jelent meg.

– **Miért nem adták ki ezeket?**

– Az egyik kiadatlan munkám Kányádi Sándor egyik verséhez készült, ez 24 darabos rézkarc sorozatból állt. Sándor látta is ezeket, tetszett neki, gratulált is hozzá. Az igazság az, hogy én belecsempészttem itt-ott néhány kisebb politikai utalásokat. Ez 1988-ban volt, akkor ezt egyszerűen nem merték kiadni. A másikat máig nem értem, miért nem adták ki, abban semmilyen politikai „akció” nem volt, azt. Mai napig fájlalom, hogy nem mutathattam meg ezeket a közönségnek. Sokszor gondolkozom azon, hogy keresek egy kiadót és megjelentetem őket, csak még energiát kell gyűjtenem hozzá.

– **Melyek a kedvenc meséi?**

– Én a magyar népmeséket részesítem előnyben, mert szerintem ezek a legzseniálisabbak, legkarakteresebbek. A mindenféle amerikai hipi hupi törpikéket nem szeretem.

– **Sosem unatkozott, és ami kevés embernek adatott meg, még szerette is, amit csinált.**

– Valóban így van. Egyik napon bélyeget terveztem csipesszel, meg nagyítóval, a másikon pedig óriási reklámtáblát festettem, széles ecsettel, állványról, a harmadikon rézkarcot nyomtattam otthon a kis műtermemben, vagy gyermekeim ellenőrzése mellett mesekönyv illusztrációt rajzoltam, amiből több ezer sikerült: tíz kötetem jelent meg a Móra és az Akadémia kiadóknál. Évekig dolgoztam a Hungexpó kiadónál, mint grafikus és artdirektor. Ennek a cégnek sikerült kétszer is felmondanom. Feleségemmel, Jánosy Évával, aki ötvösművész, úgy melleleg felneveltünk négy gyermeket és hála Istennek van már négy unokám is.

– **Élete melyik időszakára emlékszik vissza legszívesebben?**

– Én mindent szerettem, amit csináltam. Erre a kérdésre ugyanúgy nem könnyű válaszolni, mint arra, hogy melyik gyermekemet szeretem a legjobban. Éppúgy szerettem életem minden szakaszát, mint ahogy minden gyermekemet is egyformán szeretem. Mindenhol, ahol voltam, ott jól éreztem magam. Ez persze habitus kérdése is, igyekeztem kerülni a problémákat, azt csináltam, amit mondtak. Sőt, a munkáimba mindig igyekeztem belecsempészni egy kis humort, mert mind a mai napig szeretem a kis tréfákat, vicceket.

– **Ezek szerint alkotásai, illusztrációi – melyek képet alkotnak az Ön személyiségéről, tartalmazzák a humort is?**

– Ez természetes! Ha nincs benne az ember személyisége a munkájában, akkor az nem ér semmit. Legyen szó festőről vagy fotósról, hogy ha az nem tud mást, csak lemásolni, amit lát, az nem sokat ér.

– **Hogyan került II. János Pál pápára az Ön által tervezett ruha?**

– Pontosítanék. Csak egy részét terveztem annak a ruhának, amiben 1991. augusztus 20-án a budapesti Hősök terén misézett. Nagyon jól esett a pápától a gesztus, hogy elfogadta és elvitte magával a miseruhát. Akkoriban Révai Éva műhímző nével dolgoztam együtt. Sok miseruhát és egyházi zászlót alkottunk közösen, én, mint tervező és Éva néni, aki 101 éves koráig köztünk élt. Közös munkánkban ez volt a csúc.

– **Jimmy Carter egykori amerikai elnök is őriz magától emléket...**

– Igen. 1996 nyarán itt járt Szigetszentmiklóson, ahol én is élek. A Baptista Templomot avatták fel. A város díszpolgárrá avatta, ami egy oklevél átadásával jár. A díszoklevél, melyet én rajzoltam, egyedi munka volt, egy példányban készült, és Carter elnök úr magával vitte otthonába.

– **Mostanában mivel foglalataskodik?**

– Már tíz éve én vagyok Szigetszentmiklóson a fő szervezője az önkormányzat által támogatott, úgynevezett akciófestészetnek. Ennek a lényege, lehetőségem van meghívni Budapestről és a környékről profi festőket. Közönség előtt egy egyszer egy méteres vászonra mindenki azt fest, amit szeretne. Ezeket a képeket a festők itt hagyják, Szigetszentmiklós város tulajdonába kerül, én pedig elhelyezem a különböző intézményekben, például az orvosi rendelőekben. Úgy szoktam mondani, hogy felöltöttem a várost.

– **Ilyen sok, nagy horderejű munka után biztosan nem könnyű válaszolni, de mégis, mire a legbüszkébb?**

– A nyugdíj előtti tíz évben rajzot és művészettörténetet tanítottam a 'miklósi Batthyány Kázmér Gimnáziumban. Arra az időszakra nagyon szívesen emlékszem vissza, de a legbüszkébb mégis arra vagyok, ha egy kisgyermek elmosolyodik egy rajzomon.

Baláti-Bredák Alexandra

Selmebányai séta

Tizenkét éven át jártunk a Felvidéknek e varázslatos helyére. Mondhatnánk, hogy magyar szót alig hallottunk, hiszen Selmebánya már jóval Trianon előtt, az 1900-as évek elején is szlovák többségű várossá vált, az azt követő évszázad alatt pedig tovább fogyott a magyarság, – de ez nem így van. A város turistái, vendégei nagy része magyar, közülük sok az erdészeti, bányászati szakember. Ahogyan minket, az ottani szlovákok őket is békésen, szeretettel fogadják. Talán ez is fő oka, hogy szívesen jártunk vissza. Tegyük hát most egy képzeletbeli sétát e hegyek ölelte városkában!

Történt egyszer, hogy egy Sebenitz nevű pásztor az Óhegy sziklája alatt legeltette nyáját, amikor két gyíkra lett figyelmes. Az egyik háta ezüst, a másik arany színben csillogott. Ők vezették el a pásztorát a vidék arany- és ezüstlelőhelyeire. Itt alakult meg az a település, amely később az egykori Magyar Királyság egyik legjelentősebb bányavárosa lett. A gyíkok ma is ott őrzik a település kincseit a város címerében. Újabban az eredeti legenda gyíkjai helyett tévesen szalamandrának nevezik őket, talán a diákok rendszeres szalamander-menete nyomán. Most mi is arra tarunk.

Átlépve a magyar-szlovák határt, Selmebánya felé haladva egyre fogynak a magyar nyelvű feliratok. A gondozott szántóföldek között futó úton beérve a falvak főutcájába, az árok mellett még állnak a szocializmusból itt maradt falurádió dülöngélő oszlopai, hangszórói. A néprádió roskatag külleme ellenére még igenis él, és a digitális média szárnyaló világának korában, bizonyos napszakokban torz, rekedt hangon a kora Kádár-kor iskolai évnnyitóinak hangulatát megidéző műsort sugároz. A táj viszont egyre szebbé válik. A síkság kukoricaföldjeit felváltják a hegylábak erdei; kacskaringós, vadregényes úton, apró falvak között jutunk el Szentantálig, ahol az egykori Koháry-kastély múzeumként működő épületét csodálhatjuk meg. A településen már tíz évvel Trianon előtt is csak jelentős kisebbséget alkotott a magyarság.

Innen már csak öt kilométer Selmebánya. A városba érve a szocialista érában épült „Újselme” városrész fogad. Egykori ipari maradványok után, lakótelepek övezte völgyben vezet az út.

Hirtelen elmaradnak a panelházak és hamarosan megpillantjuk a különleges szépségű városközpontot. Az ódon házfalak között folyamatosan emelkedő bazaltköves úttest balján, azzal egy szintben fut a járda, jobb oldalán ellenben több méter

magasan vezet a sétaút; a korlátok mellett pihenőpadok, kávéházak, fagyaltozók, üzletek találhatóak. A keresztutcák egyik sarkon balra lejtnek, másikon jobbra meredeken emelkednek, kaptatókban, vagy lépcsőkben végződve. A látvány megigéző, akaratlanul is eszünkbe jutnak Mikszáth Kálmán gondolatai:

„Uraim, ha a pokolban egyszer az a gondolatjuk támadna az ördögöknek, hogy várost építsenek, az bizonyosan olyan lenne, mint Selmecebánya. ...Nyájas olvasó, ki még nem jártál e görbe országban, képzelj magadnak háromezer hegycsúcsot, ugyanannyi völgykatlant, egy tucat sziklát, mely sűrűn be van építve mindenféle alakú házakkal, melyeknek előrésze sokszor háromemeletes, míg ellenben a háta szerényen odalapul a hegyhez.

Ha végigjárdod e maga a természet által kikövezett várost, szíved csordultig megtelik humanisztikus érzelmekkel, s elérzékenyülten sóhajtasz föl: »Hát még itt is emberek laknak?« (...) Selmecebányán vagy fölfelé mászik az ember, vagy lefelé ereszkedik; tertium non datur. (harmadik lehetőség nincs)»

Mi is fölfelé haladunk tovább. Jobbra a Mária Mennybemenetelének temploma áll, mely a XIII. században épült, s az 1806-os tűzvész után klasszicista stílusban újult meg. Eredetileg a dominikánusok, később az evangélikusok használták. 1669-től a rend feloszlataáig jezsuita templom volt. Ezután német templomnak is nevezték, mert németül prédikáltak benne. Itt ágazik ki az egykori Bányászati és Erdészeti Akadémiához vezető út. Az akadémiát Mária Terézia alapította 1762-ben. Ez volt a világon az első ilyen jellegű iskola, 1919-ig működött. Európa legkiválóbb szakemberei tanítottak az iskolában, mely korát meghaladó újításokkal és találmányokkal ajándékozta meg a világot, mintájául szolgálva a neves Párizsi Polytechnikának. Az intézményt 1919-ben átköltöztették Sopronba. Az erdőmérnöki kar ott maradt, de a kohó- és bányamérnöki karokat 1949-ben Miskolcra telepítették. Az Akadémia utódegyetemeinek hallgatói és volt diákjai a mai napig is őrzik és ápolják az itt kialakult hagyományokat, illetve szent városukként tisztelik és rendszeresen látogatják Selmecebányát.

A magas sétaút a XV. században épült Szent Katalin templomhoz vezet. Mögötte fekszik a hosszú, hegynek tartó Szentháromság tér, alsó végén az 1710-es pestisjárvány után emelt Szentháromság-szoborral, rajta a város címerével és a bányászjelvénnel.

A Szentháromság tér mindig Selmecebánya központi helye volt, itt iktatták be a polgárokat jogaikba, itt mondták ki azok elvesztését is, és e helyen tettek fogadalmi esküt a bányászok. A téren áll az evangélikus Líceum is, amelynek padjait egykoron Petőfi Sándor is koptatta. A hosszúkás tér felett kanyargós utcák vágnak bele a meredek hegyoldalba. A házak szorosan egymás fölé épültek, valószínűleg ennek köszönhető az a selmeci mondás, hogy errefelé az ember a kecskét a szomszéd kéményéhez köti.

Visszatérve a Szent Katalin templomhoz, mellette emelkedik a Városháza. Tornyának nevezetessége a fordított mutatójú óra: a nagymutató jelzi az eltelt órákat, és a kismutató számolja a perceket. A monda szerint ennek az az oka, hogy a városon rendszeresen átutazó kereskedők nem voltak hajlandóak hozzájárulni az óratorony építési költségeihez, így a selmecbányai polgárok úgy döntöttek, hogy akkor ne is tudják soha leolvasni, mennyi is a pontos idő. Szemben található az evangélikus templom. A torony nélküli épület az utca házai között áll, csak homlokzata és kupoláján lévő kereszt árulkodik arról, hogy e hely is Isten háza.

A Városháza felett magasodik az Óvár, melynek alapul szolgáló templomát a templomosok építették a XIII. században. A török veszély hírére alakították hatszögletű várrá; négy sarkát kör, két sarkát négyzet alakú torony erősíti. Harangtornya barokk stílusú. Korábban levéltárnak, majd múzeumnak adott helyet. Udvarán látható a Trianon után a közterületről eltávolított 1848-as honvéd szobra.

Az óvárral szembeni magaslaton áll az Új vár, más néven Leányvár. Bejáratához hosszú kaptató vezet, mely Selmecbánya egyik érdekessége, a Klopacska, magyarul Kopogónak, németül Die Klopfnak nevezett tornya mellett halad el.

„Az 1681-ben, reneszánsz és barokk stílusban készült épületből évszázadokon át hívták a bányászokat munkába, és a Klopacska hangja kísérte őket utolsó útjukra is. A „bakter” a torony első emeletén lakott, ahonnan éjjel két órakor ment fel a jávordeszakából készített kopogtatót megszólaltatni. Negyedóra hosszat, két hangon, előbb lassan, majd gyorsabb ütemben – kétszer egyperces szünettel – kopogott. Ez az ébresztő kopogás a város minden részébe elhallatszott. A Klopacska hangjára kigyúltak a hegyoldalakon az apró bányászházacska ablakai, majd elindult a völgy irányába a sok száz, pislogó bányamécs – kezdődött a munka. Temetéskor a harangzúgás után lassú, gyászütemben szólaltatták meg. Fájdalmas kopogása kísérte az elhunytakat is utolsó útjukra.” – írja róla a turisztikai ismertető. Jelenleg teaház működik az épületben.

Klopacska

Óvár

Meg is érkeztünk a Leányvárhoz. A monda szerint Rössel Borbála építtette, mert nem akarta látni az ezen a helyen lévő városi akasztófát.

A Leányvár és a Szentháromság szobor

Tehette, mert igen gazdag volt, nagyapja ugyanis olyan sok arany-pénzt gyűjtött, hogy azokat sorba rakva elért volna az országúton Selmectől Budáig. Borbálát a selmeciek, önteltsége és tékozló életmódja miatt, leányvári boszorkánynak is nevezték. Szépsége messze földön híres volt, sok kérője akadt, de mindegyiknek nemet mondott. Két kézzel szórta a pénzt. Egyszer önteltségében beledobta gyűrűjét a patakba, mondván, hogy az ő jóléte annyira biztos, mint az, hogy ez a gyűrű elvész. A gyűrűt később egy hal gyomrában találták meg, Borbála pedig szegényen, elhagyatva halt meg. Temetésén óriási vihar kerekedett és az emberek a koporsót hátrahagyva elmenekültek. A holttestet kutyák falták fel – szól a legenda. A valóság azonban más: a

vár a török veszély idején, a XVI. század második felében épült.

A hegyoldali temetők között, a Hegybányai, más néven Szélaknai kapu mellett érünk ki a városból. E temetőkben még számos magyar nyelvű sírt találunk, sok, az Erdészeti Akadémián tanító professzor és diák alussza itt örök álmát. Szinte egész évben láthatók itt magyar egyenruhás erdész-, vagy a selmecbányai hagyományokat ápoló egyetemi diákcsoportok. A sírokon nemzeti színű koszorúk, szalagok jelzik az el nem múló nemzeti emlékezetet.

Elhagyva a városi környezetet, visszapillantva lélegzetelállító látványban van részünk. Lábaink alatt terül el a fenséges város, tornyaival, váraival, templomaival,

szemközt, a Scharfenberg-hegyről pedig, mint egy uralkodó néz le a házakra a Kálvária szabályos vulkáni kúpon magasodó tizenkilenc kápolnából, három templomból és a Szent Lépcsőkből álló barokk kori épületegyüttese. A felső templomot német, a középsőt magyar, az

alsót szlovák templomnak is hívták, mert búcsú alkalmával ilyen nyelven miséztek bennük. A rossz nyelvek szerint azért épült a szlovák templom a hegyalján, mert a tótok voltak a leglustábbak, nem akartak magasabba kapaszkodni.

A Csontváry híres festményéről is ismert Kálvária szép fekvése mellett arról nevezetes, hogy a klasszikus tizenkét stáció helyett csak hét mutatja Krisztus szenvedéseit, a másik hét Mária szenvedéseit foglalja össze. Az egykoron virágzó város polgárainak és nemeseinek anyagi támogatása, valamint a bányászok munkája segítségével, barokk stílusban épült 1744 és 1751 között, Perger Ferenc jezsuita páter kezdeményezésére. Népszerű búcsújáróhely volt. 1951-től a kommunista rezsim betiltotta a zarándoklatokat. Az épületegyüttes pusztulásnak indult, a rendszerváltás után vandálok rongálták, értékeinek egy részét ellopták. Mára a Kálvária bekerült a világ száz legveszélyeztetettebb műemléke közé. 2007 óta, ha lassú ütemben is, felújítása folyamatban van, alul-ról haladnak felfelé újjávarázsolásában.

Tovább folytatva utunkat, nemsokára elérjük a Bányászati Múzeumot, ahol megismerhetjük Selmecebánya évszázados bányászatát, lemehetünk a város alatt húzódó bányalabirintusba, képet alkotva a valamikori és a közelmúlt bányászainak életéről. Dunaharaszti alkotó művészeivel rendszeresen vendégeskedtünk a Selmecebánya feletti, Horná Rovenben álló „alkotóházban”, melynek szlovák tulajdonosával jó barátság alakult ki. A ház bejárata mellett romantikus erdei kápolna áll. A kis falu határában is található egy romos, elhagyott kálvária. A hét stációból álló emlékhely

a fájdalmas rózsafüzért stilizálja. A hat megálló gyönyörű hársfasor alatt vezet a hetedikhez, a hegy tetején álló három fakereszthez, melyek között, Szűz Mária és Szent János kőszobra található. Sajnos ez a zarándokhely folyamatosan pusztul, legutóbb már csak két kereszt állott a hegy tetején. Évszázadokon át dacolt az idővel, és rossz fintora a sorsnak, hogy túlélve a kommunista uralmat, most mégis annak környékbeli, elhagyott ipari maradványaival együtt kell elpusztulnia.

Selmecebánya különleges, varázslatos hely, ahol együtt találjuk meg a középkori múltat, a Trianon előtti Magyarországot, a közelmúlt brezsnyevi pangásának hangulatát és a lassan beinduló uniós világot. Mindezzel együtt jó ott lenni, megszerettük az ódon várost, melytől minden alkalommal új titkokat, történeteket kaptunk ajándékba.

Laffert Kúria

HIRDETMÉNY

A járványhelyzet miatt

a Laffert Kúria

határozatlan ideig

ZÁRVA tart.

Megértésüket köszönjük!

**MARADJ OTTHON,
OLVASS MINKET!**

Szalon Irodalom • Művészet • Jelenlét

www.laffertkuria.hu/category/magazin/

Dunaharaszti, Fő út 172. www.laffertkuria.hu +36/20 330 1279